

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 135/23

לפני: כבוד השופטת ע' ברון
כבוד השופטת ג' כנפי-שטייניץ
כבוד השופטת ר' רונן

העותר: יהונתן רבינוביץ

נגד

המשיב: שירות בתי הסוהר

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותר: בעצמו

פסק-דין

השופטת ע' ברון:

1. עניינה של עתירה זו בטענת העותר שלפיה המשיב, שירות בתי הסוהר (להלן: שב"ס), משלב אסירים בתוכניות טיפול ושיקום המתנהלות בשפה העברית בלבד. זאת באופן שפוגע בזכויותיהם של אסירים דוברי שפות אחרות, ובאינטרס הציבורי לשיקום מיטבי של אותם אסירים.

2. העותר הוא עורך דין המשמש כסנגור. לטענתו, במסגרת עבודתו התוודע באופן מקרי לכך שהתוכניות הטיפוליות שניתנות לכלל האסירים, ובפרט לאסירים המרצים עונשים בגין עבירות מין, מתנהלות בשפה העברית בלבד. העותר סבר כי מדיניות זו פוגעת באסירים שעברית איננה שפת אימם, ובפרט באסירים דוברי ערבית, רוסית ואמהרית – שמהווים לשיטתו שיעור ניכר מכלל האסירים בישראל.

בניסיון לברר את הסוגיה פנה העותר לשב"ס, ובמכתב מיום 14.11.2022 נמסר לו מאת לשכת ראש חטיבת התקון באגף האסיר בשב"ס כי: "התוכניות לאסירים פליליים ניתנות בשפה העברית. מתוך ראייה שיקומית ולטובת יצירת רצף טיפולי וחיבור נכון לקהילה

בישראל ולמוסדותיה הקנית השפה העברית חשובה לעין ערוך, מה גם שרובם המכריע של האסירים דוברי ערבית שולטים היטב גם בשפה העברית". עוד נכתב כי מרבית "העבודה התקונית" כפי שהיא מכונה על ידי שב"ס, מתנהלת בקבוצות קטנות, שהרכבן נקבע על פי הצרכים הטיפוליים ורמת הלימודים של המשתתפים ולא על פי דת או שפה; וכי במקרים הנדירים של אסירים שאינם דוברי עברית "קיים מערך חינוך בכל בתי הכלא אשר מקנה לאסיר ידיעת השפה וקיימת האפשרות להשתמש במתורגמנים מקצועיים", לשון המכתב. מכאן הוגשה העתירה.

3. על פי הנטען בעתירה, היעדר היצע של תוכניות טיפול שיקומיות לאסירים בערבית, רוסית ואמהרית, יוצר חסם שמונע מאסירים שדוברים את אותן שפות להשתלב בטיפול. לשיטת העותר, חסם זה פוגע בזכותם של האסירים לשוויון משום שהוא מפלה אותם ביחס לאסירים דוברי עברית, ופוגע בסיכויי השיקום שלהם. בהקשר זה מדגיש העותר כי למידת ההצלחה של תהליך השיקום שעובר אסיר ישנן השלכות על יציאתו לחופשות ועל סיכוייו לשחרור מוקדם בהתאם לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001. עוד נטען כי הפגיעה בסיכויי השיקום של אסירים שאינם דוברי עברית פוגעת גם באינטרס הציבורי של מניעת עבריינות חוזרת.

לבסוף טוען העותר כי הפתרון שמציע שב"ס, שבמסגרתו אסירים שאינם דוברי עברית ילמדו את השפה במהלך מאסרם, איננו פותר את הקשיים המתוארים על ידו ואיננו ישים. לדבריו, "מעבר לזמן הרב שנדרש ללמוד שפה, הרי שלצורך הליכי טיפול צריך להבין את עומק השפה וניואנסים בשפה, שברי כי כל מי שזוהי אינה שפת אימו מאוד יתקשה להבין זאת".

4. למען שלמות התמונה יצוין כי בימים 19.2.2023 ו-28.2.2023 הגיש העותר בקשות למתן החלטה בעתירה. יובהר כי על אף שהעתירה הוגשה ביום 4.1.2023, היא הונחה על שולחני רק ביום 12.2.2023, וזאת הן בשל עיכוב בתשלום האגרה על ידי העותר, הן מטעמים הקשורים במזכירות בית המשפט.

דיון והכרעה

5. לאחר עיון בעתירה על נספחיה, הגעתי לכלל מסקנה כי דינה להידחות על הסף, אף מבלי להידרש לתגובת שב"ס.

העתירה מעוררת סוגיה חשובה של התאמת השפה שבה מתנהלות התוכניות הטיפוליות בשב"ס לשפה השגורה בפיו של כל אסיר ואסיר. מבלי לגרוע מחשיבות

האינטרסים שעליהם מבקש העותר להגן, מצאתי כי הוא איננו הגורם המתאים להגשת העתירה. ואבאר.

העותר עומד על כך שהוא עותר ציבורי "הפונה בשם שלטון החוק עבור אוכלוסייה מוחלשת". אכן, זכות העמידה של עותרים ציבוריים הורחבה לאורך השנים באופן שנועד לאפשר ביקורת שיפוטית בסוגיות בעלות אופי ציבורי, שנוגעות להגנה על שלטון החוק ועקרונות חוקתיים, ולתיקון פגמים בפעולות המינהל הציבורי. עם זאת הובהר בפסיקה כי יש להימנע מהידרשות לעתירה ציבורית "מקום שברקע העניין מצויים אדם או גוף אשר נפגעים באופן ישיר מנושא העתירה, ואשר נמנעו מפנייה לבית המשפט לבקש סעד על אף הפגיעה בזכות או באינטרס שלהם" (ראו: בג"ץ 6972/07 לקסר נ' שר האוצר, פסקה 24 (22.3.2009)).

6. בענייננו, התופעה שעליה מצביע העותר נודעה לו באופן מקרי, בעודו מאזין לדיון שהוא איננו צד לו. העותר איננו מייצג בעתירתו אסירים מסוימים שנפגעו מהמדיניות המתוארת של שב"ס. הוא אף לא הציג בפנינו דוגמאות קונקרטיות לפגיעה הנטענת בעתירה. זאת חרף טענתו כי קיימים נפגעים רבים.

7. בנסיבות אלה, אין זה מפתיע שהטענות בעתירה הן כלליות וכוללניות, והיא נעדרת תשתית עובדתית רלוונטית. כך לדוגמה, העותר טוען כי ישנם אסירים רבים שעברית איננה שפת אם שלהם; אך טענה זו, גם אם יש בה ממש, איננה מובילה בהכרח למסקנה כי אותם אסירים כלל אינם יכולים להשתתף בתוכניות טיפוליות בעברית, וכי החלופות המוצעות על ידי שב"ס אינן מספיקות כדי להבטיח השתתפות אפקטיבית בתהליכי שיקום. זאת בעיקר לנוכח העובדה כי בתשובת שב"ס לפניית העותר נמסר כי המקרים של אסירים שאינם דוברי עברית הם "נדירים". היעדר הבסיס העובדתי לעתירה הוא תוצאה ישירה של מעמד העותר כעותר ציבורי שאיננו נפגע ישיר ממדיניות שב"ס, שכן כעותר ציבורי אין בידיו התמונה העובדתית המלאה הנדרשת לניהול ההליך, ומשכך אין לטענותיו המשפטיות במה להיאחז (ראו: דפנה ברק-ארז משפט מינהלי כרך ד: משפט מינהלי דיוני 289 (2017)).

על מנת שהתמונה לא תימצא חסרה, יצוין כי גם אם היה מונח לפנינו עניינו של אסיר קונקרטי, הרי ש "דרך המלך" לתקיפת הוראות או החלטות מינהליות בעניינו של אסיר היא הגשת עתירת אסיר לפי סעיף 62א לפקודת בתי הסוהר, התשל"ב-1971. זאת אף במקרים שבהם העתירה כוללת טענות בדבר פגיעה בזכויות חוקתיות או כשמדובר בעתירה "רוחבית" שתוקפת פרקטיקות כלליות של שב"ס (ראו: בג"ץ 1443/21 המרכז האקדמי למשפט ולעסקים רמת גן נ' נציב שירות בתי הסוהר, פסקה 9 (30.6.2021)).

8. אשר על כן, העתירה נדחית. בנסיבות העניין ומשלא נתבקשה תגובת המשיב, אין צו להוצאות.

ניתן היום, כ"ב באדר התשפ"ג (15.3.2023).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת